

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת נשא תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תקפ"ג

דרשת פרקי אבות

ה' על הר סיני (שם יט-כ) וכו', הרכיב שמים ושמי השמים והציען על ההר. וכן הוא אומר (תהלים יח-י) ויט שמים וירד (מכילתא) ע"כ. ולכאורה יש להבין מהו הענין בזה שלנתינת התורה הוריד ה' את השמים למטה על הארץ, וכה נתן לנו את התורה.

ולדפכיר הקושיא ביתר שאת, דאיתא במדרש (שמו"ר ה-ט) כשנתן הקב"ה את התורה בסיני, הראה בקולו לישראל פלאי פלאים, כיצד, היה הקב"ה מדבר והקול יוצא ומחזיר בכל העולם, ישראל שומעין את הקול בא עליהם מן הדרום, והיו רצים לדרום לקבל את הקול, ומדרום נהפך להם לצפון והיו רצים לצפון, ומצפון נהפך למזרח והיו רצים למזרח, וממזרח נהפך להם למערב והיו רצים למערב, ומן המערב נהפך להן מן השמים והיו תולין עיניהן לשמים, והיה נהפך בארץ והיו מביטין לארץ וכו'. והיו ישראל אומרים זה לזה (איוב כח-יב) והחכמה מאין תמצא וכו'. ואומר (שמות כ-ד) וכל העם רואים את הקולות, הקול אין כתיב כאן אלא הקולות ע"כ. וברש"י פירש אנכי ה' אלקיך (כ-ב), לפי שהיו שומעין קולות הרבה שנאמר את הקולות, קולות באין מארבע רוחות ומן השמים ומן הארץ, אל תאמרו רשויות הרבה הן, על כן אמר אנכי ה' אלקיך ע"כ. ואם כן בלאו הכי שמעו ישראל את הקול מדבר אליהם גם מן השמים, ולמה הוצרך להרכיב שמי השמים והשמים על ההר למטה.

ובעצם הדברים שהקול היה נשמע מכל מקום שיש בעולם, נראה הביאור בזה, כי הכתוב (ישעיה ו-ג)

במשנה (סנהדרין ז.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וכו'. הרמב"ם (בפירוש המשניות) פירש דקאי על הגן עדן, שהנשמה מסתלקת אליו מיד אחר פטירת האדם, ואין בו לגוף חלק כלל. והרע"ב פירש, דהוא העולם הבא אחר תחיית המתים, שעתידים המתים לחיות ולעמוד בגופם ובנפשם חיים נצחיים כחמה וכלבנה וכו' ע"ש. ומקדימין משנה זו קודם לימוד פרקי אבות, כי באמת עול התורה ומצותיה קשה עם הרבה נסיונות, אבל מי שכנגד עיניו תמיד השכר הנצחי שזוכה אחר זה לחיי העולם הבא, אשר יפה בה שעה אחת קורת רוח מכל חיי העולם הזה, ויזכה לחיים נצחיים בתחיית המתים, הוא לא יביט על כל הקישוים וירדוף להשיג התכלית. דוגמת מי שנתבשר שמוכן לו ירושה הון עצום במקום רחוק בקצה העולם, לא ימעט בעיניו שום טירחה, ובלבד שיגיע שם להשיגו. ואם יאמר שקשה לו להטריח, מפני שלא יוכל לאכול ולנוח כראוי בהדרך, לשוטה יחשב.

ומפמיכין זאת לפרקי אבות, שהמשנה מתחלת משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' (א-א). ונראה לקשר הדברים, ומתחלה נקדים דיש להבין אומרו שמשנה קיבל התורה 'מסיני', ולא אמר שקיבל אותה מה; ולכן פירש הרע"ב מסיני, ממי שנגלה בסיני. ואכתי תקשה מה נפקא מינה כעת לענינינו שמקום קבלתה היתה בסיני, ועל כרחך שיש בזה הוראת לימוד הנוגע לקבלת התורה.

ונראה דהכתוב אומר, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (שמות כ-ג), וברש"י וכתוב אחד אומר, וירד

הליקוטים), ובזרע קודש (לשבועות מא:)] – ומעתה נחזור לעניינינו, כיון שהקול בלאו הכי היה נשמע מכל פינה שבעולם, אם כן לאיזה צורך ירד ה' על הר סיני, והרכין עליה גם השמים ושמי השמים.

ונראה דאיתא בגמרא (חגיגה טו:): אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו ע"כ. וביאר המקנה (בהקדמה מג) דהא דדימה אותו למלאך, ענינו דכתיב (זכריה ג-ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, כי האדם נקרא 'מהלך', על ידי עסקו בתורה הוא מתעלה בכל יום ממדריגה למדריגה, כדכתיב יום ליום יביע אומר וגו'. והמלאכים נקראים 'עומדים' שעומדים במדריגה אחת כשעה שנבראו וכו'. וכוונת רבי יוחנן, שהרב בשעה שמלמד לתלמידיו, ישים כל מגמת פניו להעלות את תלמידיו ולהסבירם בפנים יפות, ולא יחשוב באותה שעה תועלת עליות עצמו, כי חשבו עליות עצמו הוא מניעת עליות תלמידיו, וצריך להיות באותה שעה כמלאך הנקרא עומד. ולא יחשוב הרב כי בזה יתמעט חכמתו, על זה נאמר (משלי לא-יא) בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. כפירוש רש"י (במדבר יא-יז) ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, למה משה דומה באותו שעה, לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום ע"כ.

ובפנים יפות (ריש פ' וירא) הוסיף לבאר בזה, מה שאמרו (שבת קכו.) גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה דכתיב (בראשית יח-ג) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך [והניחו והלך לקבל האורחים] ע"ש. והכוונה כי אברהם עמד באותה שעה במדריגה רמה של קבלת פני השכינה, והיה יכול להמשיך ולהתעלות למדריגות עליונות, אף על פי כן היתה חביבה עליו להכניס אורחים ולהעלותם, אף שעל ידי זה נמנע ממנו לעלות בעצמו. והיינו דכתיב (שם יח-ח) והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו, שכל זמן שהיה מתעסק עם אורחיו, והיה צריך לקרבם ולהעלותם, היה במדריגת 'עומד', שהיה צריך לעמוד מלהתעלות ע"ש. (ועיין עוד בפנים יפות פ' תשא לג-כ).

ודבר זה לימד אותנו ה' בעת שנתן תורתו לישראל, שהוריד עצמו עם השמים למטה לארץ, להורות

אומר, מלא כל הארץ כבודו. ובתיקונים (תיקון נז) דלית אתר פנוי מיניה לא בעילאין ולא בתתאין. ובזוהר הק' (ח"ג רכא:): איהו תפיס בכלא ולית מאן דתפיס ביה וכו', איהו טובב כל עלמין וכו', איהו ממלא כל עלמין וכו' ע"ש. וכמו שביאר בלקוטי אמרים (פרק נא) דאין סוף ברוך הוא ממלא כל עלמין להחיותם וכו', וכל כך עצמו וגברו הלבושים אשר אין סוף ב"ה מלביש ומסתיר בהם האור והחיות, עד אשר ברא בו עולם הזה החומרי והגשמי ממש, ומהוהו ומחייבו בחיות ואור אשר ממשיך ומאיר לו, אור המלוּבש ומכוסה ומוסתר בתוך הלבושים הרבים והעצומים, המעלימים ומסתירים האור והחיות עד שאין נראה ונגלה שום אור וחיות, רק דברים חומריים וגשמיים ונראים מתים, אך בתוכם יש אור וחיות המהוה אותם מאין ליש תמיד שלא יחזרו להיות אין ואפס כשהיו, ואור זה הוא מאין סוף ב"ה רק שנתלבש בלבושים רבים וכו' ע"ש.

וידועים דברי מרן הבעל שם טוב זי"ע על הפסוק (תהלים קיט-ט) לעולם ה' דברך נצב בשמים, שכח אלקי בדיבורו שאמר יהי רקיע בתוך המים, הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים, ומלוּבשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם. כי אילו היה כוחו מסתלקת כרגע ח"ו, היו כל השמים כאין ואפס ממש (תניא שער היחוד והאמונה). וכתב בבאר מים חיים (פ' בראשית) כי אומן בשר ודם העושה כלי, אחר שנגמרה עשייתו אינה צריכה להאומן, כי הוא עשה הכלי יש מיש, רק שינה צורתו. לא כן באומנתו ית"ש, כי הוא ברא כל העולם יש מאין, נמצא אם יסתלק חלילה כוחו גם על רגע כמימריה, היו כל העולמות כמו שהיו קודם בריאתן והיו לאפס ואין ממש ע"ש בארוכה. ושמעתי פעם להסביר במשל, כי הזורק כדור באויר, עד שיהא בו כח הזורק יוכל להתמהמה בהאויר, אבל כאשר נפסק הכח, הכדור נופל לארץ, כיון שזהו נגד הטבע שדבר גוש יעמוד באויר מעצמו. וכמו כן העולם, אשר תולה ארץ על בלימה, רק כח דיבור ה' מהוה אותה שיש בה קיום.

ומעתה אדם שהוא מוגבל, כאשר מדבר נשמע קולו מאותו רוח שהוא עומד, אבל כאשר ה' אומר אנכי, הרי אנכי זה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ועל כרחק שהוא יוצא מארבע רוחות העולם ומן השמים ומן הארץ. [והראוני שוב כזה בספה"ק מאור עינים (בסוף

והנה עוד לימוד יכולים אנו ללמוד מהר סיני, דאיתא בגמרא (שבת פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט-יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם ע"כ. ולכאורה יש להבין, הרי דרשו חז"ל (עבודה זרה ג.) יום השישי (בראשית א-לא), מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם ישראל מקבלין את התורה מוטב, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו ע"כ. אם כן גם בלי כפיית הר יאמר להם ה' שיש תנאי בהבריאה, ואם לא רוצים לקבל, הכל יחזור לתוהו ובוהו, ולא רק הם, ולמה הוצרך לכפות עליהם ההר.

ונראה על פי מה שפירש בקדושת לוי (בקדושה ראשונה לפורים) אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו (הגדה של פסח). ולכאורה מהו המעלה של הקירבה לפני הר סיני בלי נתינת התורה. אך נודע מה שאמרו חז"ל (שבת קמו.) שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן, כלומר שבהכנת מתן תורה, דהיינו בהגבלות העם סביב ובפרישתן שלשה ימים מנשותיהן אשר היו דומין למלאכים, ובקרבנות של נערי בני ישראל, נודכך החומר שלהם והשיגו התורה עד שלא ניתנה. ולכן אמרו 'במעמד הר סיני' פסקו זוהמתן, ולא אמרו 'במתן תורה' פסקו זוהמתן. שבמעמד הר סיני בעצמו והכנתן למתן תורה נפסקה זוהמתן. וכיון שפסקה זוהמתן השיגו התורה, שהתורה היא הרמ"ח אברים הרוחניים ושס"ה גידים הרוחניים, ונדבק האור השכל באור המצות כי הוא הכל אחד. וזהו אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, כלומר כיון שקרבנו להר סיני או פסקה זוהמתן והשיגו את התורה עד שלא ניתנה, כמו שהשיג אברהם אבינו ע"ה (יומא כח.), ולכן אפילו לא נתן לנו את התורה דיינו ע"כ.

ואם כן גם אם לא ירד ה' לסיני ליתן להם התורה, כבר קבלוה ישראל זאת מעצמם בקרבנתם לפני הר סיני, ושפיר נתקיימה התנאי של יום השישי, ואין העולם חוזר עוד לתוהו ובוהו, אך אף על פי כן כפה עליהם ההר כגיגית,

לבני ישראל, כי מי שרוצה ללמד ולהשפיע על אחרים, צריך להוריד עצמו ממעלתו הגבוהה, ולא יסתכל אז על עליית עצמו, אלא יוריד עצמו עד למטה לפי ערך התלמידים הנשפעים ממנו, ורק אז יוכל להצליח למסור תורתו לאחרים. ועל כן הטה ה' את השמים למטה וירד על הר סיני, ובאופן זה נתן תורתו לישראל.

והנה משה רבינו קיבל מה' כל התורה כולה, גם מה שכל תלמיד ותניק עתיד לחדש, ואם כן אין לשער גודל מדריגתו בתורה ועבודה ודביקות בה', והוצרך כעת להיות מלמד דרדקי, למסור התורה כולה לישראל, ולהתחיל מפסוקי חומש כפשוטו, ושוב להסבירם בתורה שבעל פה, אשר אין זה לפי גודל ערכו של משה, גאון הגאונים ישב ללמוד עם קטנים שאין להם עדיין השגה בתורה. אבל משה היה דומה למלאך ה', שבעת שלימד עם ישראל נעשה כעומד. ועל כן בצדק קראו הכתוב 'איש האלקים' (דברים לג-א), וכן קראו בשם 'מלאך' כדכתיב (במדבר כ"ט) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, וברש"י זה משה ע"כ. כי כדי ללמד תורה לאחרים הוצרך להיות עומד, ולא הולך ממדריגה למדריגה.

וזהו שהשמיענו המשנה, שמה שקיבל משה את התורה מפי ה', והוריד עצמו למסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, מדה זו קיבל 'מסיני', שגם ה' התנהג ככה שהוריד עצמו לסיני, והוא כדי ללמד ולהורות לכל דור, שכאשר רוצים למסור מתורתו לאחרים, יש להוריד עצמו ממעלתו, ומשה קיבל תורה והוראה 'מסיני', שהוריד ה' עליו השמים למטה, וככה נתן לנו תורתו.

ובזה טמון מוסר השכל, כי מוטל על האדם לוותר על שלימותו, כדי להכניס אחרים תחת כנפי השכינה. האב שמוטל עליו חינוך בנו, יש לו לבטל מהתעלותו שיוכל להתעלות כאשר ילמוד בעצמו, ויטול לעצמו פנאי ללמוד עם בנו הקטנים, אף על פי שהוא אז בבחינת עומד. ועל דרך זה הרב יש לו להוריד עצמו להסביר הדברים פעם אחר פעם, גם כאשר לא יגיע לעצמו תועלת מזה. וכמו כן שני חברים הלומדים ביחד, יוותר כל אחד משלימותו כדי להעלות את חברו. כאשר כן הורה לנו ה' כביכול בנתינת התורה בסיני, וממנה למד משה כאשר מסרה ליהושע.

שיקבלו את התורה, כי גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה (בבא קמא פז).

*

ונראה דזהו שאמרו (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים קג-ב) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע ע"כ. וברש"י פירש שהמלאכים מוכנים לעשות קודם שישמעו, ולא כדרך שאר עבדים ששומעין תחלה את הדבר, לידע אם יכולין לקבלן עליהן אם לאו ע"כ.

ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי המלאכים בשעה שעולה ברצון ה' לומר להם איזה שליחות, משיגין הם תיכף מה שה' רוצה לצוות אותן, והם מוכנים לעשות תיכף עוד קודם הצייווי, אלא כדי שיהיו מצווין ועושיין הם ממתניין עד שיצטוו, והם מוכנין ועומדין להיות עושי דברו תיכף, ושוב לשמוע בקול דברו. ולמדריגה זו זכו ישראל בקרבתם לפני הר סיני, שהשיגו כל התורה קודם שניתנה, ואמרו תיכף כל אשר דבר ה' 'נעשה', שהם יודעים כבר תוכן התורה ומוכנים לעשות, ואף על פי כן 'נשמע' להיות מצווים ועושים.

*

והטעם שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה, יש לומר, כי ההכנעה והביטול לאחרים קשה מאד להאדם, שמחשיב את עצמו בטבעו ולא יכולו אותו מה לעשות. ועל כן קל לו יותר לקיים כל התורה בלי שיצוו אותו, כי אז עושה מדעתו, מלהיות מצווה ועושה, שצריך להכניע עצמו לדעת אחרים.

ויסופר על הגאון בעל אור שמח זצ"ל שהיה לו משמש נאמן, ופעם הורהו לעשות דבר, והמשמש חלק על דעתו. ונענה האור שמח 'מעולם לא שמעתם בקולי'. והשיב לו, מדוע אומר לו כן, הלא תמיד מקיים דברי הרב. וענה לו אכן כך הוא, אבל פעם זו מורה שתמיד עשית כהוראותי רק משום שכך סברת גם אתה. והראיה שכאשר דעתך שונה אינך מקבל דעתי, ואם כן כל חיך לא ציית

אלא לצו שכלך ולא לצייווי שלי ע"כ. וזהו מעלתו של מצווה ועושה, שאינו עושה לדעתו אלא לדעת קונו, גם כאשר לא יבין זאת בשכלו. וגם תורה זו קיבל משה 'מסיני', ממה שהוצרך ה' לכופ אותם, גם אחר שהיו מוכנים לקבל התורה מרצונם.

*

ומעתה נבוא לבאר הקשר שיש בין מאמרם, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, היינו תחיית המתים, עם מה שקיבל משה תורה מסיני. ונראה דהנה בדרשות חתם סופר השלם (לשבועות דרוש כה) כתוב, אנכי ה' אלקיך (שמות כ"ב), 'אנכי' בא"ת ב"ש אותיות 'מת טל', רומז על מה שאמרו (שבת פח:) כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל, שנאמר (שיר ה"ו) נפשי יצאה בדברו. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח"י) גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה ע"כ.

ויש לומר עוד על פי מה שכתוב בספר משיב נפש (פ' עקב) לפרש הכתוב (יחזקאל יח-לב) כי לא אחפוץ במות המת נאום ה' אלקים והשיבו וחיו, על פי מה שכתב בספר חות יאיר [להגאון בעל אור חדש] (מסכת פסחים אור יקר סוף דרוש א) בשם גאון אחד, לפרש דברי רש"י על הפסוק (בראשית ב"ז) וייצר ה' אלקים את האדם, פירש רש"י שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לתחיית המתים. דהנה בזהר הק' (וזהר חדש ט:) מקשה, למה בבריאת ששת ימי המעשה לא נאמר רק שם אלקים, זולת גבי שמים וארץ נאמר גם שם הוי"ה ב"ה, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים (בראשית ב"ד). ותירץ הזוהר הק', דאין הקב"ה מייחד שמו הגדול הוי"ה ב"ה על דבר הנפסד וכלה, וכל הברואים הם כלים, זולת השמים והארץ דקיימים לעד (עיין רש"י דברים לב-א), לפיכך הזכיר בבריאתן גם שם הוי"ה ב"ה. וזה שהיה קשה לרש"י, למה נאמר גם ביצירת האדם ב' השמות ה' אלקים, הלא גם האדם הוא דבר הכלה, דסוף אדם למיתה. לכן פירש רש"י, שתי יצירות אחד לעולם הזה ואחד לתחיית המתים, לפיכך הוא גם כן דבר הקיים ע"כ. וזהו פירוש הקרא כי לא אחפוץ במות המת, רצה לומר שאיני חפץ שאפילו המת ימות לעולם, אלא יעמוד בתחיית המתים, והראיה ברורה על זה

והטעם שהראה לנו בקבלת התורה תחיית המתים בפועל, וגם רימוז אותה באנכי, כי אמרו חז"ל (סנהדרין קיא:) כי טל אורות טליך (ישעיה כו-ט), כל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה, אין אור תורה מחייהו. ועמי הארץ אינם חיים רק כאשר מהנה תלמידי חכמים מנכסיו וכו' ע"ש. ואם כן רק על ידי קבלת התורה אנו זוכין לתחיית המתים. - וגם רימוז בזה גודל שכרן של מקבלי התורה, שלא יוכבד עליהם לקבל על עצמם עול תורה, כי שכרה גדולה מאד, וזוכין על ידה לחיי נצחיים לעולמי עד.

סעודה שלישית

ואמרו חז"ל (נדה ל:) שהולד כאשר בא זמן לידתו, אינו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנאמר (ישעיה מה-ג) כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון וכו' זה יום הלידה, שנאמר (תהלים כד-ד) נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה [שקיים שבועתו לשמור את התורה]. ומה היא השבועה שמשביעין אותו, תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע. והוי יודע שהקדוש ברוך הוא טהור, ומשרתיו טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הריני נוטלה ממך ע"כ. ואם כן כל חוטא הוא גוזל, וגם עובר על שבועת שוא. על כן הסמיך הכתוב מצות עשה של תשובה בחטא של גזל שנשבע עליו לשקר, כי נקודה זו יש בכל חטא ועון.

*

ואמר הכתוב והשיב את אשמו בראשו, דאיתא בגמרא (קידושין מט:) שהמקדש אשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו ע"כ. והיינו כי על מצות תשובה אמרה תורה (דברים ל-יא) כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאה הוא ממך ולא רחוקה הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד, בפוך ובלבבך לעשותו (עיי' רמב"ן סם). ובחרטה אמיתית וקבלה על להבא יוכל לשוב לה' ונמחל חטאו.

והגם דאיתא בגמרא (יומא פו.) דרבי ישמעאל היה דורש ארבעה חילוקי כפרה, עבר אדם על מצות עשה

נאום הוי"ה אלקים, שייחדתי על בריאת האדם שתי השמות ה' אלקים וכנ"ל ע"כ.

והנה במתן תורה ייחד ה' את שמו הגדול על כל אחד ואחד מישראל, שאמר בלשון יחיד, אנכי הוי"ה אלקיך, והרי אין הקב"ה מייחד שמו על דבר הנפסד וכלה, על כן רימוז ב'אנכי' 'מת-טל', כי בני ישראל אינם כלים, שיש טל של תחיה שעתיד להחיות בהם את המתים, ושפיר ייחד שמו על כולנו, ואמר אנכי הוי"ה אלקיך. - ואם כן בקבלת התורה, באמירה הראשונה של אנכי ה' אלקיך, גילה לנו תחיית המתים, שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

והתודו את חטאתם אשר עשו, והשיב את אשמו בראשו, וחמישיתו יוסף עליו (ה-ז). וברמב"ם (ה' תשובה א-א) כתב, כל המצות שבתורה, בין עשה ובין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הא-ל ברוך הוא, שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו וכו' ע"ש. ויש להבין למה הסמיך הכתוב מצות תשובה ופרטיה אצל חטא של גזל שנשבע עליו לשקר.

ונראה דאיתא בגמרא (ברכות לה:) אמר רב חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גוזל להקב"ה, וכנסת ישראל [שכשחטאו הפירות לוקיין], שנאמר (משלי כח-כד) גוזל אביו ואמו (הקב"ה וכנסת ישראל) ואומר אין פשע, חבר הוא לאיש משחית ע"כ. וברש"י פירש שגוזל להקב"ה, את ברכתו. ובמהרש"א פירש שגוזל גוף המאכל מה', שהרי עד שמברך המאכל של ה' הוא שנאמר (תהלים כד-א) לה' הארץ ומלואה ע"כ. ומעתה כל הנאה שאסרה לנו תורה, ונוטל אותה בלי רשות בעליה, הוי סוג של גזל. וכמו שהנכנס לבית חבירו להתארח, יודע ומבין שאין לו להשתמש בשום דבר בהבית, רק ממה שנתן לו הבעלים רשות, כמו כן העולם הזה יש לו בעלים, לה' הארץ ומלואה, ונתן לנו רשות ליהנות ממנה באופנים מסויימים, ואם עושה מה שאסרה תורה, הרי זה כאילו גוזל להקב"ה, ושוב גוזל להכנסת ישראל, שכשחוטאין הפירות לוקיין.

ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו, עבר על לא תעשה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית דין וכו' יסורין ממרקין. ועל חילול השם מיתה ממרקת ע"כ. הרי שאין כל העבירות מתכפרות בתשובה לבד, ואם כן ברשע גמור איך מתקדשת בשביל שמא הרהר בתשובה. ופירושו הראשונים דמכל מקום משעה שהרהר בתשובה, הרי זה נחשב צדיק גמור מכאן ולהבא, רק שעליו להשלים את הכפרה כדי לבטל את הפורענות שנגזרה עליו בעבר. (ועיין בארוכה באור זרוע ח"א, הלכות ש"ץ, קי"ב ד"ה אדם שהרג).

ועל כן אמר הכתוב, והשיב את אשמו בראשו, שיכול להשיב אשמו אשר חטא 'בראשו', בהרהור תשובה לחודיה, שקיבל על עצמו להיות צדיק מעכשיו והלאה, הוא יכול להשיב את החטא. והנגינה על זה היא, 'רביעי זרקא מונח סגול', שבא לרמוז שהגם שיש ארבעה חילוקי כפרה, מכל מקום כדי להיות בגדר צדיק די בתשובה לחודיה, והשלשה חילוקים הנשארים (שהם בתמונת סגול), יכולים להניחם מן הצד, ואין הם מעכבים עצם התשובה, ורק כדי למרק החטא צריך לעבור עליהם.

*

גם יש לומר כי בעבודת ה' יש שלשה דרכים, יש מי שהפנימיות שלו שוה למה שמראה בחוץ באברים החיצונים, שהוא ירא שמים בסתר כבגלוי. ויש שהפנימיות שלו הוא הרבה יותר ממה שמראה בחוץ, כמדריגת הצדיקים ואנשי מעשה. ויש שהפנימיות שלו מעט מזעיר, שלבם רחוק ועושים רק מצות אנשים מלומדה. ובתהלים ויגד משה (ק"ט-קס) כתב, דמהאי טעמא נברא העולם הזה באות ה', כי אות ה' יש לו שלשה מילואים, ה"א, שהחיצון יותר מהפנימי, ה"ה שהחיצון שוה כהפנימי, ה"י, שהפנימי יותר מהחיצון. והם מורים על שלשה דרכי עבודה הנ"ל של האדם בעולם הזה. כי עבודת ה' שהיא רק בחיצוניות בלי שום פנימיות, אין לה שום חשיבות ע"ש.

ואמר שוב ואת חמישיתו יוסף עליו, דאיתא בגמרא (מנחות כ"ט:) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב-ד), אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם. ומפני מה נברא העולם הזה בה"א, מפני שדומה לאכסדרה [שפתוח מתחתיו], שכל הרוצה לצאת [ממנו לתרבות רעה] יוצא. ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילין ליה [בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו]. ולעיילוהו בהך [פתח תחתון דנפק ביה], לא מסתייעא מילתא [דהבא לטהר בעי סיועא מפני יצר הרע, הלכך עבדי ליה סיועא פתח יתירה] וכו' ע"כ.

*

ונראה בביאורו, כי הנכשל בחטא מוטל עליו לחקור הסיבה שגרם לו הכשלון. לפעמים זה על ידי מקום העבודה שלו שאינו כראוי, או משום חברותא גרוע, שהרבה חברותא עושה. או בשביל כלים טוכנולגיים שיש ברשותו.

ויש לומר, כי גם עבודה שהיא רק בחיצוניות יש בה תועלת לפעמים, וכמאמרם (פסחים ג.) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה ע"ש. רק התכלית היא שיגיע על ידה גם לעבודה פנימית. ולכן יכולין לבטא את האות ה' גם בלי מילוי כלל. ועל כן הבעל תשובה שעומד במדריגה קטנה, אמר עליו הכתוב וחמישיתו יוסף עליו, שיוסיף להתעלות מדרגא לדרגא דומיא דהמילואים של אות ה', שמוסיף והולך.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' וואלף שפיערער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב	מוה"ר ר' יקותיאל יודא פריינד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' חנני ב"ר הערשל שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	לעילוי נשמת הרבנות הצדיקת מרת שינדל רבקה בת הנה"צ ר' יצחק ע"ה אשת חברי של ב"ק מרן אדמו"ר בעל עזר מיהודה זצוק"ל נפטרה י"ח סיון שנת תשס"ה לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.	מוה"ר ר' וואלף שפיערער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב	מוה"ר ר' יקותיאל יודא פריינד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' חנני ב"ר הערשל שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	לעילוי נשמת הרבנות הצדיקת מרת שינדל רבקה בת הנה"צ ר' יצחק ע"ה אשת חברי של ב"ק מרן אדמו"ר בעל עזר מיהודה זצוק"ל נפטרה י"ח סיון שנת תשס"ה לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.	מוה"ר ר' וואלף שפיערער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב	מוה"ר ר' יקותיאל יודא פריינד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' חנני ב"ר הערשל שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב
--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--